

Посібник з оцінки ризиків на робочому місці

Здоров'я і безпека

Інформація, що міститься у цій публікації, не обов'язково відображає позицію чи погляди Європейської Комісії.

Бібліографічний запис наведено наприкінці цієї публікації.

Люксембург: Бюро офіційних публікацій Європейських Співтовариств, 1996 р.

ISBN 92-827-4278-4

© ECSC-EC-EAEC, Брюссель • Люксембург, 1996 р.

Відтворення дозволяється, за винятком відтворення у комерційних цілях, за умови зазначення джерела

Переклад і електронну версію публікації зроблено за кошт Проекту ЄС-МОП «Зміцнення адміністрації праці з метою покращення умов праці і подолання незадекларованої праці» в Україні у 2018 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ВСТУП	5
ЧАСТИНА А. ОЦІНКА РИЗИКІВ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ — ЗАГАЛЬНИЙ ПІДХІД	6
Розділ 1. Принципи та загальна практика оцінки ризиків на робочому місці	7
1. Визначення	7
2. Мета оцінки ризиків	7
3. Основні елементи оцінки ризиків	8
4. Методологія	11
5. Дії за результатами оцінки ризиків на робочому місці	17
6. Організація проведення оцінки ризиків	19
7. Відбір осіб для проведення оцінок	20
8. Інформаційні потреби	21
9. Джерела інформації	21
10. Протоколювання	22
11. Моніторинг ефективності заходів	22
12. Перевірка і перегляд	23
Додаток 1А. Ілюстративні приклади виробничих ситуацій та виробничої діяльності, що вимагають проведення оцінки ризиків (п. 4.3)	24
Додаток 2А. Працівники та інші особи, які можуть наражатися на ризик (п. 4.8.2)	26
Розділ 2. Вибір, залучення і використання сторонніх служб як фахівців-консультантів із питань охорони здоров'я та безпеки для проведення оцінок ризиків	27
1. Вступ	27
2. Коли слід користуватися послугами консультаційних або інших сторонніх служб	28
3. Вибір сторонніх служб для проведення оцінок ризиків	29
4. Інструктаж сторонніх служб: стислий виклад завдання	29
5. Ухвалення рішення про те, чи виконали сторонні служби свою задачу належним чином	30
6. Реалізація	30
ЧАСТИНА В. ОЦІНКА РИЗИКІВ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ — ПІДХІД ДЛЯ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ	31
1. Вступ	32
2. Вибір особи, яка проводитиме оцінку ризиків	33
3. Оцінка ризиків від найбільш поширених небезпек	33
4. Контроль ризиків, які виникають у результаті роботи	35
5. Використання засобів індивідуального захисту	36
6. Визначення пріоритетності заходів контролю	37
Додаток 1В. Поетапний підхід до визначення і оцінки безпосередніх ризиків (п. 3.4)	38
Додаток 2В. Проведення оцінки ризиків поетапним методом	41

ПЕРЕДМОВА

Мета цього посібника, складеного Директоратом громадського здоров'я і безпеки праці (Люксембург), - допомогти державам-членам, керівництву та працівникам виконувати свої обов'язки щодо оцінки ризиків, передбачені рамковою Директивою 89/391 ЄЕС.

Дорадчий комітет із питань безпеки, гігієни та охорони здоров'я на робочому місці, який зіграв значну роль у підготовці посібника, вважає, що цей документ є реальним відображенням консенсусу, досягнутого залученими сторонами.

Випуск Посібника з оцінки ризиків на робочому місці – один із заходів, передбачених Програмою Співтовариства з питань безпеки, гігієни та охорони здоров'я на робочому місці на 1996-2000 р. (COM(95) 282 final).

ВСТУП

Цей документ адресовано державам-членам, які можуть користуватися ним або адаптувати його за своїм бажанням для надання рекомендацій роботодавцям, працівникам та іншим зацікавленим сторонам, які розглядають практичні аспекти виконання вимог з оцінки ризиків, викладених у Директиві Ради 89/391/ЄЕС (особливо ст. 6.3(a) і 9.1(a)) про впровадження заходів для заохочення вдосконалень у сфері безпеки і охорони здоров'я працівників під час роботи. У документі зазначено, що стратегії виявлення небезпек і контролю ризиків повинні ґрунтуватися на консультаціях з усіма працюючими на робочому місці та участі цих осіб, зокрема роботодавців, адміністрації та працівників і (або) їхніх представників, згідно з національним законодавством і практикою. У цьому документі неможливо врахувати конкретні процедури, встановлені в кожній державі-члені для імплементації «рамкової» Директиви 89/391//ЄЕС. Отже, читачам цього документа самим необхідно вирішити, як його використати в якнайкращий спосіб із дотриманням власного національного законодавства.

У розділі 1 Частини А наведено настанови щодо проведення оцінки ризиків на робочому місці. Описані кроки, які слід здійснити для визначення засобів усунення ризику або застосування заходів контролю, якщо такі потрібні. У документі проведено порівняння з повсякденними ризиками, з тим, щоб роль, яку відіграє оцінка ризиків на робочому місці, можна було побачити у контексті. Не слід вважати зміст цих настанов єдиним методом проведення оцінки ризиків. Може існувати широкий спектр методик досягнення цієї мети.

Розділ 2 Частини А документа містить пропозиції щодо процедури, якої роботодавцям слід дотримуватися для залучення сторонніх служб для проведення оцінки ризиків на робочому місці, і способу, в який вони можуть пересвідчитися в тому, що послуги, які вони придбавають у цих служб, заслуговують на довіру. Разом з тим, розглядаючи це питання, слід мати на увазі, що послуги сторонніх служб не потрібно використовувати як заміник належного управління охороною здоров'я та безпекою з боку роботодавця, на якому лежить юридична відповідальність.

Частина В документа орієнтована конкретно на потреби малих і середніх підприємств, у яких ресурси, зокрема експертні кадри, можуть бути обмежені. Пояснюється, як держави-члени можуть рекомендувати таким підприємствам самостійно проводити оцінку ризиків на робочому місці або, можливо, залучати сторонніх осіб для надання їм відповідних порад.

Хоча головна увага в документі спрямована на оцінку ризиків, у ньому, тим не менш, усе ж розглядаються певною мірою аспекти управління ризиками. Це вважається неминучим, тому що лінія розмежування між оцінкою ризику та управлінням ризиком на робочому місці на рівні практики часто розмита: сам акт оцінювання ризику часто призводить на практиці до вироблення ідей щодо заходів контролю, таким чином торкаючись царини управління ризиками. Так само особи, компетентні у проведенні оцінок ризиків, часто є компетентними у наданні рекомендацій щодо заходів контролю, але так буває не завжди.

ЧАСТИНА А

ОЦІНКА РИЗИКІВ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ — ЗАГАЛЬНИЙ ПІДХІД

Попередня примітка:

Держави-члени можуть використовувати чи адаптувати цей посібник на свій розсуд, щоб забезпечити його відповідність національному законодавству і адміністративним процедурам, чинним на їхній території.

Розділ 1

Принципи та загальна практика оцінки ризиків на робочому місці

Огляд оцінки ризиків

1. Визначення

1.1. Слова «небезпека» і «ризик» не завжди мають одне й те саме значення в усіх державах-членах Співтовариства. У різних наукових дисциплінах їм також не завжди надають однакове значення. Для цілей цього документа використані значення цих слів, які прийняті та вважаються практичними у контексті підприємства.

1.2. У тексті використано такі визначення:

(i) **Небезпека:** характерна властивість або здатність об'єкта (наприклад, виробничих матеріалів, устаткування, технологій та практичних методів виробництва), який може спричинити шкоду.

(ii) **Ризик:** імовірність того, що потенціал завдання шкоди буде реалізований в умовах використання і (або) впливу, та можливий ступінь шкоди.

(iii) **Оцінка ризиків:** процес оцінювання ризику для здоров'я та безпеки працівників на робочому місці, що впливає з обставин виникнення небезпеки на підприємстві.

2. Мета оцінки ризиків

2.1. У роботодавця на кожному підприємстві є загальний обов'язок – забезпечувати безпеку і охорону здоров'я працівників у кожному аспекті, пов'язаному з роботою. Мета проведення оцінки ризиків полягає в тому, щоб дозволити роботодавцю ефективно вживати заходів, необхідних для захисту безпеки і здоров'я працівників.

До цих заходів відносяться:

- запобігання професійним ризикам;
- інформування працівників;
- навчання працівників;
- організація та засоби здійснення необхідних заходів.

2.2. Хоча проведення оцінки ризиків передбачає запобігання професійним ризикам – і це завжди повинно ставитися за мету, на практиці вирішення цієї задачі не завжди є практично можливим. Там, де усунути ризики не вдається, слід зменшити ризики й контролювати залишковий ризик. На пізнішому етапі, у рамках програми перегляду, такі залишкові ризики будуть повторно оцінені, й можна буде переглянути можливість усунення або подальшого зменшення ризику, ймовірно у світлі нових знань.

2.3. Оцінку ризиків слід будувати й застосовувати так, щоб допомогти роботодавцям або особами, які управляють роботою:

- виявити небезпеки, створені на робочому місці, та оцінити ризики, пов'язані з цими небезпеками, з тим, щоб установити, які заходи необхідно здійснити для захисту здоров'я та безпеки службовців та їхніх працівників з належним урахуванням вимог законодавства;
- оцінити вищезгадані ризики, щоб зробити максимально обґрунтований вибір виробничого обладнання, хімічних речовин і препаратів, оснащення робочих місць і організації праці;
- перевірити, чи є вжиті заходи достатніми;
- якщо за результатами оцінки встановлено необхідність ужиття додаткових заходів, визначити порядок їх пріоритетності;
- продемонструвати їм самим, компетентним органам, працівникам та їхнім представникам, що усі фактори, які мають відношення до роботи, враховано і що винесено обґрунтоване чинне рішення про ризики та необхідні заходи з охорони здоров'я та безпеки;
- забезпечити, щоб профілактичні заходи та методи роботи й технології виробництва, які вважалися необхідними були впроваджені за результатами оцінки ризиків, передбачали підвищення рівня захисту, який надано працівникам щодо безпеки та здоров'я.

2.4. Як зазначено вище, оцінка ризиків на робочому місці повинна переглядатися в кожному випадку, коли на підприємстві очікується запровадження зміни, котра може змінити сприйняття ризику, як-от новий технологічний процес, нове обладнання, нові матеріали, зміна в організації праці, а також нові виробничі умови, наприклад, відкриття нових цехів або інших приміщень.

2.5. Під час будь-якої оцінки ризиків та подальшого усунення ризику або впровадження заходів із контролю важливо, щоб ризик не переносився, тобто щоб унаслідок вирішення однієї проблеми не створювалася інша. Наприклад, установлення в офісі вікон із подвійним склопакетом для зменшення шуму з вулиці буде сумнівною вигодою, якщо не передбачити належну вентиляцію.

Так само важливо, щоб ризик не переносився в іншу зону. Наприклад, не слід забезпечувати витяжну вентиляцію для видалення токсичних речовин так, щоб це створювало ризик для іншого виробничого приміщення або для людей, які перебувають поза межами об'єкту (в одній лікарні вихід витяжної вентиляції з моргу був розташований під вікнами дитячого відділення).

2.6. У табл. 1 представлено блок-схему процедури оцінки ризиків с деякими елементами управління ризиками.

3. Основні елементи оцінки ризиків

3.1. Оцінка ризиків – це систематичне вивчення всіх аспектів виконуваної роботи з метою встановити, що могло б спричинити травму чи шкоду, чи можна усунути ці небезпеки, а якщо не можна – які профілактичні або захисні заходи вжиті або повинні бути вжиті для подолання цих ризиків. Ілюстративний перелік наведено у Додатку 1А.

ТАБЛ. 1

БЛОК-СХЕМА ОЦІНКИ РИЗИКІВ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ (п. 2.6)

1. Запровадити програму оцінки ризиків на робочому місці
2. Оцінити структуру
Прийняти рішення щодо методики (географічна/функціональна/технологічна/потокова)
3. Зібрати інформацію
Середовище/завдання/контингент/досвід минулого
4. Визначити небезпеки
5. Визначити осіб, які піддаються ризику
6. Визначити моделі впливу на осіб, які піддаються ризику
7. Оцінити ризики
Імовірність шкоди / тяжкість шкоди в фактичних обставинах

Заходи	Наявні заходи
не достатні	достатні
8. Вивчити можливі варіанти усунення або контролю ризику
9. Визначити пріоритетність дій та ухвалити рішення щодо заходів контролю
10. Здійснити заходи контролю
11. Задokumentувати результати оцінки
12. Виміряти ефективність
13. Переглянути оцінку (якщо запроваджено зміни або періодично)

Оцінка досі актуальна	Потрібен перегляд
Подальші заходи не потрібні	
14. Вести моніторинг програми оцінки ризиків

Ні	Відбулася зміна?	Так
----	------------------	-----

Примітка. Зміст і обсяг кожного кроку залежать від умов на підприємстві (наприклад, чисельності працівників, відомостей про нещасні випадки в минулому, відомостей про погіршення стану здоров'я, виробничих матеріалів, виробничого обладнання, виробничої діяльності, особливостей підприємства і специфічних ризиків).

3.2. Процес проведення оцінки ризиків має здійснюватися адміністрацією підприємства на основі консультацій з усіма особами, працюючими на підприємстві – роботодавцем, адміністрацією та працівниками і (або) їхніми представниками – і (або) за їхньої участі. Усі вони можуть робити свій внесок у процес на різних його етапах.

3.3. Оцінка ризиків складається з таких етапів:

- виявлення небезпек;
- визначення працівників (або інших осіб), які можуть зазнавати ризику через ці небезпеки;
- оцінювання відповідного ризику – якісне чи кількісне;
- розгляд можливості усунення ризику; якщо його усунути неможливо –
- прийняття рішення про те, чи необхідно запровадити подальші заходи з попередження чи зменшення ризику.

Детальніше ці кроки розглядаються у розділі 4 «Методологія».

3.4. Оцінка ризиків повинна охоплювати ризики, що випливають із виробничої діяльності, які можна обґрунтовано передбачити. Ризики, що випливають із повсякденної діяльності, пов'язані з життям у цілому, які зазвичай не вважаються такими, що викликають занепокоєння (наприклад,

ризик того, що офісний працівник поріжеться папером), можуть не потребувати такої самої пильної уваги, якщо тільки виробнича діяльність або організація праці не загострює ці ризики.

3.5. Оцінку ризиків необхідно проводити для всіх робочих місць. У широкому сенсі їх можна класифікувати так:

- стаціонарні установи, наприклад, офіси, школи, фабрики;
- робочі місця, що зазнають змін, наприклад, будівельні майданчики, доки, верфі;
- мобільні робочі місця, наприклад, тимчасові робочі місця для надання державних послуг, виконання обов'язків, пов'язаних із відвідуванням.

Проте, на кожному з вищезазначених видів робочих місць робота може:

- або виконуватися за встановленою процедурою, як, наприклад, у цеху з виробничою лінією;
- або змінюватися та розвиватися, як, наприклад, на будівельному майданчику.

Звичайно, у діапазоні між цими крайніми випадками буде ряд різновидів. Отже, оцінку ризиків слід планувати так, щоб урахувати різні моделі роботи.

3.6. Для відносно стабільного типу підприємства, як, наприклад, механічна майстерня або швейне ательє, оцінка ризиків може мати такі особливості:

- урахування звичайних умов;
- відсутність необхідності повторювання, якщо робочі місця є порівнянними;
- визначення потреби у повторній або іншій оцінці в разі зміни обставин, наприклад, коли впроваджуються нові машини, методи або матеріали, або для роботи з технічного обслуговування.

3.7. На підприємствах, де обставини та умови змінюються, оцінка вимагає застосування методики, що враховує ці зміни. Ризики можна оцінювати у цілому, щоб принципи усунення і управління застосовувалися навіть у випадку зміни на підприємстві. Наприклад, принципи належного рихтування можна застосовувати до кожного будівельного майданчика, фермерам слід урахувати особливості різних пір року та вплив, який вони можуть мати на роботи в полі, а мийникам вікон слід розглядати процедури запровадження безпечних засобів доступу до вікон.

3.8. Оцінку ризиків слід проводити не тільки силами виключно роботодавця або його представника, а й з залученням працівників або їхніх представників. Слід консультуватися з ними в рамках проведення оцінки, а також інформувати їх про висновки за результатами проведеної оцінки та про профілактичні заходи, яких треба вжити.

3.9. Ще один важливий елемент, який слід завжди враховувати, - це можлива присутність на робочому місці працівників інших підприємств або інших осіб. Їхню присутність слід розглядати не тільки як таку, що наражає на ризик їх самих, а й також тому, що їхня діяльність може викликати ризики для працівників, які постійно працюють у даному приміщенні. Наприклад, субпідрядники можуть привезти на майданчик власний транспорт – присутність якого не очікувалася, їм можуть знадобитися джерела запалювання, наприклад, зварювальна апаратура, або ж вони працюватимуть із важким обладнанням і зберігатимуть його на майданчику чи рухатимуть інші матеріали поруч із проходами та проїздами. Все це створить потенційні ризики для працівників, які зазвичай працюють на майданчику і для яких така діяльність може виявитися незнайомою.

3.10. Так само роботодавці працівників, які працюють у приміщеннях інших підприємств, наприклад, підрядники, що надають послуги з технічного обслуговування через кадрові агентства, повинні забезпечувати охорону здоров'я і безпеку своїх працівників у період їхньої роботи на об'єкті. Цим роботодавцям також необхідно буде проводити оцінки ризиків, зокрема враховуючи взаємодію між їхніми працівниками й виконуваною ними роботою та працівниками й роботою підприємства, на якому вони працюють. Вони повинні повідомити орендаря приміщення та інших роботодавців або їхніх працівників, яких це може стосуватися, про всі ризики, що створюються, та про необхідні профілактичні заходи.

3.11. Завжди слід враховувати присутність відвідувачів, наприклад, студентів, простих громадян, пацієнтів лікарень, тому що вони навряд чи знайомі з присутніми ризиками або з необхідними запобіжними заходами. Саме тому на багатьох підприємствах встановлено правила поведінки відвідувачів, і кожному відвідувачеві може видаватися стислий виклад цих правил.

4. Методологія

4.1. Якихось визначених правил щодо порядку проведення оцінки ризиків немає. Проте, є два принципи, про які слід завжди пам'ятати, плануючи проведення оцінки ризиків:

- будувати проведення оцінки слід так, щоб забезпечити охоплення всіх важливих небезпек і ризиків (наприклад, не випускати з поля зору такі завдання, як прибирання, що можуть виконуватися у неробочий час, або допоміжні підрозділи, як-от підрозділ, що відповідає за ущільнення сміття);
- коли ризик визначено, оцінку слід розпочати з суто теоретичних принципів, поставивши запитання про те, чи можна усунути цей ризик: чи необхідна наявність небезпеки, що є його причиною (наприклад, чи можна було уникнути проблему з внутрішнім дорожнім рухом, наполягаючи на тому, щоб цей рух здійснювався тільки дорогою, існуючою на підприємстві, але з самого краю цієї дороги)?

4.2. Можна застосовувати цілий ряд підходів (і їх поєднання) до оцінки ризиків, за умови, що вони включають основні елементи, викладені у розділі 3. Використовувані підходи до оцінки ризиків на робочому місці зазвичай базуються на таких елементах:

- спостереження за виробничим середовищем (як, наприклад, засоби доступу, стан підлоги, безпека машин, пил і пари, температура, освітлення, шум тощо);
- визначення завдань, виконуваних на робочому місці (щоб виявити всі завдання та включити їх в оцінку ризиків);
- розгляд завдань, виконуваних на робочому місці (оцінка ризиків від різних завдань);
- спостереження за виконанням роботи (перевірити, щоб процедури виконувалися згідно з установленим порядком або прогнозом і щоб не виникали інші ризики);
- розгляд моделей роботи (щоб оцінити вплив небезпек);
- розгляд зовнішніх факторів, які могли б впливати на робоче місце (наприклад, погодних умов для працівників, які працюють не у приміщеннях);
- вивчення психологічних, соціальних і фізичних факторів, які могли б сприяти стресу на роботі, а також їхньої взаємодії між собою та з іншими факторами організації праці та виробничого середовища;
- розгляд організаційних заходів, спрямованих на підтримання умов, включно з захисними заходами (наприклад, наявність систем для оцінювання ризиків від нового обладнання, матеріалів тощо для актуалізації інформації про ризики).

Результати проведених спостережень можна зіставити з критеріями забезпечення безпеки та здоров'я, які ґрунтуються на:

- (i) вимогах законодавства;
- (ii) опублікованих стандартах і настановах, наприклад, національних технічних інструкцій, зводах практичних правил, рівнях професійного впливу, стандартах професійних асоціацій, інструкціях виробників тощо;
- (iii) принципів ієрархії запобігання ризикам:
 - уникнення ризиків;
 - заміна небезпечного на безпечне або менш небезпечне;
 - усунення ризиків у їх джерелах;
 - надання заходам колективного захисту пріоритету над заходами індивідуального захисту (наприклад, усунення впливу парів за допомогою місцевої витяжної вентиляції, а не індивідуальних респіраторів);
 - адаптування до технічного прогресу та змін в інформації;
 - забезпечення підвищення рівня захисту.

Ці критерії окремо представлені у табл. 2. These criteria are shown separately in Table 2.

У випадку наявності комплексних проблем щодо ризику або конкретних проблем, які спричиняють низький ризик/серйозні наслідки, в якості допоміжного засобу прийняття рішень можна прийняти математичний підхід до оцінки ризиків. Це – спеціалізована процедура, що не розглядається в даному документі. На переважній більшості робочих місць математичний вираз можливого прийнятного ризику замінюється роботою за моделями чинної належної практики, наприклад, такої, що запропонована вище.

ТАБЛ. 2 КРИТЕРІЇ, ЩО МАЮТЬ ЗАСТОСОВУВАТИСЯ ДЛЯ ОЦІНКИ РИЗИКІВ

Вимоги законодавства.

Опубліковані стандарти і настанови, наприклад, національні технічні інструкції, зводи практичних правил, рівні професійного впливу, стандарти професійних асоціацій, інструкції виробників тощо.

Принципи ієрархії запобігання ризикам:

- уникнення ризиків;
- заміна небезпечного на безпечне або менш небезпечне;
- усунення ризиків у їх джерелах;
- надання заходам колективного захисту пріоритету над заходами індивідуального захисту (наприклад, усунення впливу парів за допомогою місцевої витяжної вентиляції, а не індивідуальних респіраторів);
- адаптування до технічного прогресу та змін в інформації;
- забезпечення підвищення рівня захисту.

4.3. Вибір методики оцінки ризиків залежить від:

- характеру робочого місця (наприклад, стаціонарна установа чи тимчасовий майданчик);
- типу процесу (наприклад, повторювані операції, процес, що розвивається чи змінюється, робота на вимогу);
- виконуваного завдання (наприклад, періодично повторюване, нерегулярне, наприклад, оброблення партіями, сезонне застосування пестицидів, завдання з високим ризиком – як-от робота на електричних розподільчих пристроях, робота в обмеженому просторі);
- технічної складності.

У деяких випадках може бути доречно провести єдину оцінку ризиків, що охоплює всі ризики на робочому місці або у виді діяльності. В інших випадках може бути необхідно застосовувати різні підходи до різних компонентів робочого місця.

Наприклад, у великій механічній майстерні зі стандартною номенклатурою продукції оцінку доречно провести у форматі окремого вивчення таких компонентів:

- машини та відповідні загрози механічного характеру, зокрема ті, що походять від технології автоматизованого управління;
- матеріали, перероблювані в машинах або використовувані в них, наприклад, спеціальні сплави, охолоджувальні рідини тощо, та можливі ризики для здоров'я;
- загальне середовище (наприклад, температура, вентиляція, вологість, шум, освітлення);
- засоби доступу;
- використання допоміжного обладнання, наприклад, підйомних пристроїв, технологічного транспорту;
- спеціальних технологічних процесів, наприклад, загартовування металу;
- електрична безпека;
- інші види діяльності, як-от прибирання та технічне обслуговування;
- психологічні, соціальні та фізичні фактори, що сприяють стресу на роботі.

Деякі інші види діяльності, типові для даної майстерні, можна було б оцінити окремо, вивчивши завдання, що поширюються на все приміщення в цілому, як-от миття вікон або освітлювальних пристроїв, вибір нової техніки, навчання нових працівників.

Проте, якщо ці види діяльності оцінюються окремо, все одне необхідно вивчити питання про те, чи може мати місце взаємодія між ними, яка могла б вплинути на оцінку ризиків.

Більшість оцінок, які необхідно було б провести у наведеному вище прикладі, ймовірно, ґрунтувалася б на спостереженнях за виробничою діяльністю. Проте, деякі аспекти, як-от використання технології автоматизованого управління або спеціальні процедури прибирання та технічного обслуговування, вимагали б ретельнішого підходу, оснований на запроваджених і чинних процедурах.

4.4. На практиці часто корисно розглядати оцінку ризиків як процес, що складається з послідовності кроків, де кожний крок – це процедура, що передбачає зосередження на конкретній сфері, в якій виявлено ризик, або глибше вивчення цієї сфери. У широкому сенсі ці кроки можна описати таким чином:

- загальна оцінка, за результатами якої ризики діляться на ті, які добре відомі й для яких заходи контролю вже визначено і можна вважати здійсненими, та ті ризики, що вимагають детальнішого вивчення;

- оцінка ризиків, для яких потрібне детальніше вивчення. Цей крок може призвести до подальших кроків, якщо необхідно застосувати більш досконалі засоби оцінки ризиків (у ситуаціях, складних із точки зору ризиків).

Ці кроки проведення оцінки детальніше висвітлено у п. 4.8.

Незалежно від прийнятого підходу обов'язково необхідно провести консультації з особами, які працюють на даному робочому місці, і (або) забезпечити їхню участь у проведенні оцінки. Це дозволяє забезпечити виявлення небезпек:

- не лише на основі принципів, що вимагають знання небезпек, наприклад, властивостей хімічних речовин, небезпечних деталей машин;
- а й на основі знання умов праці та несприятливих впливів на працівників, які могли бути не передбачені: наприклад, якщо у групи працівників або окремого працівника розвилися підгострі симптоми погіршення здоров'я, це вимагатиме розслідування з метою спробувати виявити небезпеку, а потім оцінити ризик.

4.5. Якщо необхідно провести оцінку ризиків на робочому місці, часто найшвидшим і найнадійнішим способом виявити подробиці того, що дійсно відбувається, є опитування працівників, задіяних у тому виді виробничої діяльності, який оцінюється. Вони знають, які технологічні операції вони виконують, чи є якісь спрощені методи або способи пришвидшеного виконання складного завдання, а також яких запобіжних заходів вони вживають. Отже, роботодавцям слід забезпечити, щоб особа, яка проводить оцінку ризиків – чи то працівник, чи то зовнішній консультант – побесідувала з персоналом або іншими особами, наприклад, підрядниками, які фактично виконують дану роботу.

4.6. Працівники також можуть привернути увагу до певних небезпек, які за своїм характером важко піддаються виявленню. Це – проблеми, що можуть виникати через організацію праці, моделі роботи або робочого місця, які люди іноді сприймають як належне або терплять ціною власного комфорту. Працівники можуть вважати, що спосіб, у який робота представляється їм, призводить до труднощів: наприклад, тому що роботу представляють надто швидко, що призводить до стресу, або представляють так, що працівнику доводиться витягуватися або займати незручну позу, що викликає потребу в постійному переміщенні або гострий біль, а також травми від постійного напруження.

4.7. У цілому оцінка ризиків повинна:

- якщо можливо, визначити ризики, які можна усунути. У багатьох випадках ця мета може бути недосяжною, але її завжди слід ставити;
- повністю розглянути ті небезпеки, щодо яких подальші заходи не потрібні (наприклад, сходи або ручні інструменти, що належним чином спроектовані і нормально експлуатуються). Разом з тим, необхідно не забувати про можливі виняткові або спеціальні напрями використання. Наприклад, якщо доводиться піднімати або опускати сходами дуже важкі вантажі або якщо ручний інструмент застосовується для оброблення каміння, то доречно провести детальнішу оцінку ризиків;
- виявити ризики, які є добре відомими і для яких заходи контролю можна швидко визначити та запровадити;
- показати, де слід провести повнішу оцінку і, якщо доречно, застосувати складніші прийоми.

4.8. Якщо для проведення оцінки ризиків необхідні додаткові дії, вона повинна передбачати як мінімум такі кроки:

1. Визначення небезпек у всіх аспектах роботи.
2. Визначення осіб, які можуть зазнавати дії цих небезпек, включно з групами осіб, які можуть наражатися на особливий ризик (приклад див. у Додатку 2А).
3. Аналіз ризику з урахуванням надійності та достатності існуючих профілактичних або запобіжних заходів.
4. Прийняття рішення про те, які нові заходи необхідно (якщо необхідно) здійснити, якщо ризики можна усунути або зменшити. При цьому слід керуватися тим, що вважається належною практикою.
5. Визначення пріоритетності запобіжних заходів, які мають бути впроваджені.

Тепер розглянемо вищезазначені кроки докладніше.

1. Визначення небезпек у всіх аспектах роботи

Виконання цього кроку складається з наступних дій:

а) консультації з працівниками та (або) їхніми представниками і забезпечення їхньої участі з метою вивчення їхнього ставлення до небезпек і несприятливих наслідків;

б) систематичне вивчення всіх аспектів роботи, тобто:

- аналіз подій, які фактично відбуваються на робочому місці або під час виконання виробничої діяльності (реальна практика може відрізнятися від робочих інструкцій). Слід розглянути такі виробничі ситуації, як монтаж нових установок, введення в експлуатацію та зняття з експлуатації, звичайна виробнича діяльність, технічне обслуговування і прибирання, а також прогнозовані надзвичайні ситуації;
- розгляд нестандартних і періодичних операцій (наприклад, технічного обслуговування, навантажування і розвантажування, відбору проб, змін у виробничих циклах);
- урахування незапланованих, але передбачуваних подій, таких як перерви у виробничій діяльності;

в) визначення тих аспектів роботи, які здатні завдати шкоди (тобто небезпек), з зосередженням на тих, які можуть виникнути через виробничу діяльність (перелік основних небезпек, які часто зустрічаються на робочому місці, наведено у Додатку 1А);

г) дуже широке застосування поняття «небезпека» з метою охопити не лише різноманітні небезпеки, згадані у контрольному переліку, а й визначити, які працівники взаємодіють із ними у процесі роботи, таким чином впливаючи на рівень ризику.

2. Визначення осіб, які можуть зазнавати дії цих небезпек, включно з групами осіб, які можуть наражатися на особливий ризик (див. Додаток 2А)

Для цього:

- слід урахувати працівників, які безпосередньо або опосередковано взаємодіють із цими небезпеками: наприклад, працівник, який фарбує поверхню, зазнає безпосереднього впливу розчинників, а інші працівники, які зайняті виконанням інших робіт поблизу від нього, зазнають ненавмисного і опосередкованого впливу;
- особливу увагу слід приділити групам працівників, які можуть наражатися на підвищений ризик (Додаток 2А).

3. Аналіз ризику з урахуванням надійності та достатності існуючих профілактичних або запобіжних заходів

Ця процедура може:

- з одного боку - бути дуже простим процесом, оснований на судженні, який не вимагає спеціальних навичок або складних прийомів. Як правило, це стосується робочих місць,

на яких присутні небезпеки, що не становлять серйозну загрозу, або ситуацій, де ризики добре відомі, швидко визначаються, а засоби контролю легкодоступні;

- з іншого боку – становити основу для повного аналізу ситуації щодо здоров'я та безпеки або звіту, що включає такі методи, як кількісна оцінка ризиків, наприклад, для складних технологічних процесів, як-от на великому хімічному заводі;
- бути проміжним варіантом між двома вищезазначеними випадками. Така ситуація може мати місце, якщо неможливо виявити небезпеки та оцінити ризики без професійних знань, підтримки та консультацій. Такий варіант характерний для складніших процесів і технологій на робочому місці або небезпек, наприклад, пов'язаних із здоров'ям, які не завжди можна швидко або легко визначити й які можуть потребувати аналізу і вимірювань.

Буде корисно розглянути можливий ступінь шкоди від виявленого ризику як комбінацію наслідків, як-от:

- легке ушкодження;
- нещасний випадок без тілесних ушкоджень;
- легка травма (синець, рвана рана);
- тяжка травма (перелом, ампутація, хронічне захворювання);
- смерть однієї людини;
- смерть кількох людей;

а також імовірність можливої шкоди у такому діапазоні значень:

- неймовірна;
- можлива (але не дуже ймовірна);
- імовірна;
- неминуча (з часом).

4. Прийняття рішення про те, які нові заходи необхідно (якщо необхідно) здійснити, якщо ризики можна усунути або зменшити, керуючись тим, що вважається належною практикою

Мета цього кроку – забезпечити захист працівника згідно з вимогами законодавства Співтовариств і національного законодавства. У табл. 3 наведені орієнтовні висновки, яких можна очікувати, та заходи, які можуть бути вжиті відповідно до них. Слід забезпечити, щоб у кожному разі, коли мають бути впроваджені профілактичні заходи, вони підвищували рівень захисту, наданого працівникам щодо безпеки та здоров'я.

Вкрай важливо, щоб рішення такого характеру в усіх можливих випадках ухвалювалися на етапах проектування або закупівлі нових технологічних процесів, обладнання, продукції та процедур.

Звичайно, як і завжди, системи інспектування чи аудиту або інші управлінські системи повинні забезпечити належне застосування і підтримання запобіжних заходів. Разом з цим, цей аспект є питанням управління ризиками, що виходить за рамки цього посібника.

5. Визначення пріоритетності запобіжних заходів, які мають бути впроваджені

Важливо приділити першочергову увагу роботі з усунення ризиків або запобігання ризикам. При визначенні пріоритетності слід урахувати серйозність ризику, ймовірний наслідок інциденту, кількість осіб, які можуть постраждати від нього, і час, необхідний для вжиття профілактичних заходів.

Деякі проблеми неможна розв'язати негайно. Цілком може статися так, що програма визначення пріоритетності повинна буде включати кроки, які можна здійснити у короткий термін, у рамках поступової програми усунення або зменшення ризиків у більш довгостроковій перспективі.

5. Дії за результатами оцінки ризиків на робочому місці

5.1. У висновках за результатами оцінки ризиків слід визначити наступні аспекти:

- чи можна належним чином контролювати ризик;
- якщо не можна, які є можливі варіанти зменшення ризику;
- пріоритетність;
- чи можна вжити заходів для підвищення рівня захисту, наданого працівникам щодо безпеки та здоров'я;
- на кого ще можуть вплинути ризики.

Ці аспекти розглядаються у наступних параграфах.

ТАБЛ. 3

ЗАХОДИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОЖЛИВИХ ВИСНОВКІВ ЩОДО РИЗИКІВ

ВИСНОВКИ	ЗАХОДИ
Ризики наразі незначні, і не можна обґрунтовано прогнозувати, що у майбутньому вони можуть зрости	Закінчіть оцінку. Подальші заходи не потрібні
Ризики є прийнятною мірою контрольованими, наприклад, відповідають стандарту Співтовариств або національному стандарту	Якщо можливо, покращте захист. Закінчіть оцінку. Підтримання стандартів – це питання для профілактичних систем роботодавця
Ризики наразі контрольовані, але цілком можуть зрости в майбутньому, або існуючі системи контролю є вразливими до збою чи неправильного зловживання	Визначте запобіжні заходи, мета яких – покращити захист, зберегти, усунути, контролювати та мінімізувати імовірність посилення впливу. Визначте додаткові заходи для відновлення контролю у випадку, якщо подія з високим рівнем ризику все ж трапиться попри запобіжні заходи
Ризики можливі, але доказів того, що вони призведуть до захворювання чи травми, немає	Порівняйте існуючі заходи зі стандартами належної практики. Якщо результат порівняння несприятливий, визначте, що слід зробити для вдосконалення профілактичних і захисних заходів
Ризики є належним чином контрольованими, але не відповідають загальним принципам, викладеним у ст. 6(2) Директиви 89/391/ЄЕС	Усуньте ризик або змініть режим контролювання ризику, щоб відповідати встановленим принципам, керуючись належною практикою
Ризики високі й на даний момент не піддаються належному контролю	Визначте і здійсніть негайні проміжні заходи для запобігання або контролювання впливу ризику (розгляньте можливість зупинки виробничого процесу). Оцініть довгострокові вимоги
Свідчень існування ризику в будь-якому разі немає	Продовжуйте шукати необхідну додаткову інформацію, поки не стане можливо зробити

	один із викладених вище висновків. Тим часом застосовуйте принципи належної безпеки та гігієни праці для зведення впливу до мінімуму
--	--

Належний контроль

5.2. Висновок про те, чи контролюються виявлені ризики належним чином або ні, буде зроблено за результатами оцінки за критеріями, викладеними у п. 4.2 і табл. 2. У деяких ситуаціях опублікованих стандартів і настанов, що повинні слугувати еталонами для проведення оцінки, може не бути у наявності. У таких випадках оцінку слід проводити шляхом застосування основних принципів зменшення ризиків для здоров'я і безпеки, щоб посилити захист, наданий працівникам.

Можливі варіанти зменшення ризику

5.3. Першим завжди слід розглядати такий варіант, як усунення небезпеки. Наприклад, вікна у високих будинках можуть бути спроектовані так, щоб їх можна було мити зсередини, замість того, щоб стикатися з можливою проблемою складності доступу ззовні. Проте, хоча такий варіант усунення ризику завжди слід розглядати, у багатьох ситуаціях він не буде практично здійсненним, тому що небезпека і відповідний ризик є невід'ємною частиною робочого процесу чи діяльності.

5.4. Іноді можливо замінити машину чи матеріал або інший об'єкт, що привносить небезпеку, альтернативою. Наприклад, можна замінити розчинники для м'яких засобів на основі хлору нетоксичним методом або менш токсичним матеріалом. Проте, коли розглядається варіант заміни, перш за все необхідно оцінити наслідки. За результатами оцінки заміни можна прийняти рішення про те, чи є такий спосіб дій доречним.

5.5. Якщо визначено інші можливі варіанти, наприклад, встановлення на машинах інших захисних систем або забезпечення працівників, зайнятих на роботах на відкритому повітрі, захисним одягом, слід оцінити відносні переваги цих інших варіантів. Слід прийняти рішення про те, яких заходів необхідно вжити, та, якщо потрібно, про те, яке засоби захисту надати. Слід заохотити працівників до участі в цьому процесі, щоб скористатися їхнім досвідом для визначення ефективності наявних заходів контролю. Наприклад, вони можуть розповісти, яким захисним пристроєм важко користуватися на практиці й як його конструкцію можна покращити, або відповісти на запитання про те, чому стаціонарна місцева витяжна вентиляція не достатня для видалення парів під час виконання ними певних завдань.

Так само дуже важливо, щоб працівники брали участь у виборі та використанні засобів індивідуального захисту (ЗІЗ). Роботодавцю необхідно буде забезпечити, щоб у разі використання ЗІЗ вони відповідали потребам виконуваної роботи, щоб ЗІЗ мали робочі характеристики, необхідні для забезпечення захисту, на який вони розраховані, й щоб було проведено належне навчання щодо правильного догляду за ЗІЗ та їхньої експлуатації. Наприклад, чи мають захисні окуляри достатню міцність для того, щоб витримати дію летючих частинок, або чи встановлено у респіраторі потрібний фільтр для саме того виду пилу чи випарів, в умовах якого може працювати працівник? Працівники зі свого боку повинні надати інформацію про те, чи мають ЗІЗ відповідний розмір, чи не заважають вони працювати, чи не створюють вони додаткові ризики, чи не стає з часом важко працювати в них.

Пріоритетність

5.6. Необхідність ретельного визначення пріоритетних заходів уже згадувалася у п. 4.9.5. Вибір і реалізація пріоритетів буде тісно пов'язана з іншими аспектами управління ризиками.

Покращення захисту, наданого працівникам

5.7. Навіть якщо контроль ризиків відповідає вимогам опублікованих настанов, може існувати можливість (і роботодавці можуть обирати такий варіант) покращення захисту, наданого працівникам щодо безпеки та здоров'я, наприклад, якщо вплив виробничого шуму на кілька порядків нижче встановленого граничного значення, але може бути ще більше зменшений за допомогою добре відомих інженерних методів.

Інші працівники

5.8. Іноді висновок за результатами оцінки стосується працівників сторонніх підприємств, на яких може впливати діяльність на даному робочому місці, коли вони відвідують його для виконання своєї роботи. Роботодавець повинен забезпечити, щоб роботодавець стороннього підприємства та його працівники були поінформовані про конкретні ризики, захисні заходи, які мають здійснюватися, та засоби захисту, які належить використовувати.

6. Організація проведення оцінки ризиків

Обов'язки роботодавців

6.1. Роботодавцям слід ретельно готувати свої заплановані дії, спрямовані на виконання ними своїх обов'язків з оцінки ризиків, та вживати заходів, необхідних для захисту безпеки та здоров'я працівників. Роботодавцям рекомендується робити це шляхом розроблення, виконання і контролю плану заходів з усунення або контролю ризиків.

6.2. План заходів повинен передбачати:

- видачу доручення на проведення оцінки, організацію та координацію її проведення;
- призначення компетентних осіб для проведення оцінок;
- консультації з представниками працівників щодо порядку призначення осіб, які проводитимуть оцінки;
- надання необхідної інформації, підготовки, ресурсів і підтримки оцінювачам, які є працівниками роботодавця;
- забезпечення належної координації між оцінювачами (де це доречно);
- залучення адміністрації та заохочення участі працівників;
- визначення заходів, що мають бути вжиті для вивчення та перегляду оцінки ризиків;
- забезпечення врахування результатів оцінки у профілактичних і захисних заходах;
- контроль виконання профілактичних і захисних заходів із метою забезпечити підтримання їхньої ефективності;
- інформування працівників і (або) їхніх представників про результати оцінки та про здійснені заходи.

7. Відбір осіб для проведення оцінок

7.1. У будь-якій організації остаточне рішення про те, хто проводитиме оцінки ризиків, залишається за роботодавцем. Особами, які проводять оцінки ризиків, можуть бути:

- самі роботодавці;
- працівники, призначені роботодавцями;
- сторонні служби.

Компетентність осіб, які проводять оцінки ризиків

7.2. Хто б не проводив оцінку ризиків на робочому місці, необхідно, щоб ці особи були компетентними для виконання своєї задачі.

7.3. Може статися так, що особа, призначена для проведення оцінок ризику, не є компетентною для виконання всього спектру завдань з оцінки ризику, які необхідно здійснити. Наприклад, у кваліфікованого інженера-електротехніка може не бути необхідної підготовки і знань для оцінювання ризиків, які впливають із складного хімічного процесу. Важливо, щоб особи, які проводять оцінку, та роботодавці визнали межі їхніх оцінювальних навичок із тим, щоб у необхідних випадках визначити потребу в додаткових або фахових спеціалістах і залучити їх до процесу оцінки ризиків.

7.4. На практиці часто необхідно проводити оцінку ризиків силами групи, до складу якої входять спеціалісти з різних галузей.

7.5. Особи, які проводять оцінку ризиків, можуть продемонструвати свою компетентність, довівши, що вони мають такі здібності:

1) розуміють загальний підхід до оцінки ризиків;
2) мають спроможність застосовувати цей підхід до робочого місця, де проводиться оцінка, і до відповідного завдання. Це може вимагати:

- визначення проблем щодо здоров'я і безпеки (див. також п. 8.1);
- оцінювання і визначення пріоритетності потреби у діях;
- пропонування наявних можливих варіантів усунення або зменшення ризику та їхніх відповідних переваг;
- оцінювання їхньої ефективності;
- заохочення успіхів і практики в галузі охорони здоров'я та безпеки й висвітлювання цих успіхів і практики;

3) здатні виявляти ситуації, в яких вони не змогли б належним чином самостійно оцінити ризик і зуміти надати рекомендації щодо потреби у додатковій допомозі.

7.6. Якщо потрібні кількісні методи оцінки ризиків, особи, які проводять оцінку, повинні бути добре обізнані з застосуванням передових методів логічного аналізу, моделювання і кількісного вираження (особливо для інцидентів, які трапляються рідко і мають значні наслідки).

Зв'язок між особами, які проводять оцінку ризиків, та профілактичними службами

7.7. Продукт роботи «оцінювачів ризиків» - це виявлення ризиків, для усунення або зменшення яких необхідно вжити відповідних заходів, та пропозиції щодо засобів профілактики й щодо

пріоритетності цієї роботи. Проте, іноді запобігання ризикам, які виникають у процесі виробничої діяльності, розглядається як окрема функція, наприклад, як робота, виконувана особами, відповідальними за безпеку праці, або інженерами з техніки безпеки, спектр задач яких включає інспектування і аудит робочих місць (див. також розділ 11).

7.8. Рішення про те, які заходи здійснити для проведення оцінки ризиків і виконання завдань із профілактики, контролю та моніторингу, залишається за роботодавцем. На деяких невеликих підприємствах доречно покласти функції з виконання цієї роботи на одну особу. На великих, складніших підприємствах ці різні функції цілком можуть виконувати декілька осіб із різним досвідом і знаннями.

8. Інформаційні потреби

8.1. Особи, які проводять оцінку ризиків на робочому місці, повинні мати знання та (або) інформацію щодо:

- небезпек і ризиків, про існування яких вже відомо, і щодо шляху їх виникнення;
- матеріалів, обладнання і технологій, що використовуються у виробничому процесі;
- методів роботи, організації праці, взаємодії працівників із використовуваними матеріалами;
- виду, імовірності, частоти та тривалості перебування під дією небезпек. У деяких випадках це може означати застосування сучасних, підтверджених методів вимірювання;
- зв'язку між перебуванням під дією небезпеки та його наслідками;
- правових норм і вимог стосовно ризиків, присутніх на робочому місці;
- практики, яка вважається належною для сфер, де конкретних правових норм немає.

8.2. Якщо на одному робочому місці працюють працівники різних роботодавців, оцінювачам може знадобитися обмінюватися інформацією про ризики та наявні заходи з охорони здоров'я та безпеки, спрямовані на подолання цих ризиків. Організація сприяння цьому обміну – обов'язок роботодавця.

9. Джерела інформації

Інформацію можна збирати з таких джерел:

- аналіз виробничої діяльності з метою прогнозування можливих інцидентів (особливо якщо застосовується кількісна оцінка ризиків);
- консультації з працівниками та (або) їхніми представниками і (або) участь працівників та (або) їхніх представників;
- листки технічних даних або інструкції виробників та постачальників;
- вмістилища даних і досвіду щодо розглядуваної діяльності, наприклад, професійні асоціації або кваліфіковані фахівці з питань безпеки та гігієни праці;
- журнали та бази даних із питань безпеки та гігієни праці;
- керівні настанови національних компетентних органів або інститутів у галузі охорони здоров'я, безпеки та гігієни праці;
- дані про нещасні випадки і аварії (зокрема відомості про небезпечні події, наприклад, аварійні ситуації), епідеміологічні дослідження;
- опубліковані прийоми виконання робіт на майданчиках, відповідні посібники та робочі процедури;
- дані моніторингу та записи результатів вимірювань;

- знеособлені дані медичного нагляду;
- відповідна науково-технічна література;
- стандарти, встановлені європейськими або національними органами із стандартизації;
- мінімальні вимоги щодо безпеки та охорони здоров'я на робочих місцях, установлені у Додатку I (робочі місця, що використовуються вперше) та Додатку II (робочі місця, що вже використовуються) до Директиви 89/654/ЄЕС щодо мінімальних вимог стосовно безпеки і охорони здоров'я на робочих місцях.

10. Протоколювання

10.1. Слід вести протокол результатів оцінки ризиків на робочому місці. Мета протоколу – слугувати корисним інструментом. Він може бути орієнтиром, який показує, що всі ризики оцінені та відповідні критерії оцінки застосовані й що результати, не відображені у протоколі, визнані такими, що не викликають занепокоєння. Разом з тим, необхідно мати можливість обґрунтувати цей висновок. У протоколі слід відобразити такі аспекти:

- програма оцінки ризиків на робочому місці впроваджена і ефективно реалізована;
- порядок реалізації програми;
- особливі або незвичні ризики (наприклад, ризики інфікування на робочому місці);
- групи працівників, які стикаються з особливими ризиками (наприклад, працівники місцевих органів влади, які працюють усередині дренажних або каналізаційних систем, працівники, які обслуговують електротехнічні системи, машиністи кранів та ін.);
- інші ризики, що викликають занепокоєння;
- якщо доречно – рішення, прийняті під час проведення оцінки ризиків, зокрема інформація про те, на чому ґрунтувалися ці рішення за відсутності опублікованих стандартів або настанов;
- опубліковані стандарти або настанови, що застосовуються в інших випадках (наприклад, стандарти захисного огороження машин);
- рекомендації щодо заходів із подальшого зменшення ризиків або іншого покращення захисту;
- порядок перегляду оцінки.

10.2. Протоколи оцінок слід оформляти на основі консультацій із працівниками та (або) їхніми представниками та за їхньої участі й надавати їм для ознайомлення. Зацікавлені працівники в будь-якому разі повинні бути проінформовані про результати кожної оцінки, що стосується їхнього робочого місця, і про заходи, що мають бути вжиті за результатами оцінки.

10.3. Протоколи оцінок ризиків також слід надавати:

- працівникам, призначеним роботодавцем для виконання особливих функцій з безпеки та охорони здоров'я;
- представникам працівників, на яких покладено особливі обов'язки щодо безпеки праці та охорони здоров'я.

11. Моніторинг ефективності заходів

11.1. Після проведення оцінки ризиків слід запровадити процедури планування, організації, моніторингу і перегляду захисних та профілактичних заходів із метою забезпечити підтримання ефективності цих заходів та контролювання ризиків.

11.2. Інформація, отримана в результаті моніторингу, повинна використовуватися як основа для перевірки та перегляду оцінки ризиків.

12. Перевірка і перегляд

12.1. Оцінка ризиків не повинна бути якимось одноразовим заходом. За потреби оцінку необхідно перевіряти та переглядати через цілий ряд причин, зокрема:

- 1) оцінка могла призвести до змін у виробничому процесі, наприклад, до заміни певної хімічної речовини іншою, менш займистою, або до застосування інших верстатів. Наслідки запровадження цих змін потрібно було оцінити заздалегідь, перш ніж вони були здійснені. Тим не менш, якщо зміни вже здійснені, слід оцінити нові виробничі умови, щоб вивчити наслідки зміни на практиці;
- 2) запобіжні заходи, здійснені для зменшення ризику, можуть впливати на виробничий процес. Наприклад, запровадження системи допусків для виконання «вогневих робіт» обумовить необхідність усунення займистих матеріалів. Інший приклад: зміна під'їзних маршрутів для посилення безпеки виробничого транспорту може мати наслідки для розміщення складованих матеріалів;
- 3) оцінка:
 - може вже не бути чинною, тому що дані або інформація, на яких вона основана, вже втратили актуальність;
 - може бути вдосконалена;
 - потребує актуалізації та перегляду;
- 4) профілактичні та захисні заходи, вжиті на даний момент, не достатні або вже не відповідають потребам, наприклад через те, що з'явилася нова інформація стосовно конкретних заходів контролю;
- 5) оцінку необхідно переглянути за результатами розслідування нещасного випадку або аварійної ситуації. Розслідування нещасних випадків, які призвели до травмування або захворювання, може виявити необхідність змін задля попередження аналогічних нещасних випадків. Розслідування аварійних ситуацій також може дати важливу інформацію про ризик й допомогти визначити заходи, які можуть знадобитися для зменшення ризику.

12.2. Аварійні ситуації, в тому числі інциденти та передумови до аварій, - це події, з яких можна отримати багато корисної ситуації про ризики. Працівники можуть надати інформацію про аварійні ситуації: коли щось пішло не так, але не призвело до травмування людей або пошкодження майна. Іноді для вираження цієї ідеї використовуються інші терміни, наприклад, «інцидент, що не призвів до травми» або «небезпечна подія», причому визначення варіюються залежно від цілей, яких треба досягти: найчастіше «аварійна ситуація» визначається як «нещасний випадок, що не призвів до травми». Часто після нещасного випадку або пошкодження майна люди докладно розповідають, як раніше, за інших обставин, таке мало не трапилось. Набагато краще виявити аварійні ситуації та вжити заходів для запобігання настанню нещасного випадка. Для того, щоб запровадити цю методичку, роботодавцям необхідно приділити особливу увагу створенню на підприємстві належного настрою суспільної думки, який заохотить працівників повідомляти про такі аварійні ситуації. Представники працівників із питань безпеки та гігієни праці повинні грати важливу роль в застосуванні цієї методички, ставши каналом для інформування про аварійні ситуації та сприяючи розслідуванню причин та визначенню профілактичних заходів.

12.3. У більшості випадків доречно переглядати оцінки ризиків через регулярні проміжки часу залежно від характеру ризиків і масштабу змін, які можуть мати місце у виробничій діяльності. Це не повинно шкодити вимогам директив Ради щодо регулярного перегляду оцінок.

ДОДАТОК 1А

Ілюстративні приклади виробничих ситуацій та виробничої діяльності, що вимагають проведення оцінки ризиків (п. 4.3)

(Слід мати на увазі, що це – ілюстративний перелік, у якому не визначено пріоритетність; визначення пріоритетності є питанням оцінки ризиків на робочому місці.)

1. Використання виробничого обладнання

- 1.1. Неналежним чином огорожені частини, що обертаються чи рухаються й можуть спричинити роздавлювання, стиснення, колоте поранення, удар, зачеплення або затягнення.
- 1.2. Вільне пересування предметів або матеріалів (падіння, котіння, сковзання, нахилення, зіскакування, хитання, руйнування), що може призвести до завдання удару людині.
- 1.3. Пересування машин і транспортних засобів.
- 1.4. Небезпека пожежі та вибуху (наприклад, через тертя, посудини під тиском).
- 1.5. Затискання.

2. Методи виконання робіт і планування приміщень

- 2.1. Небезпечні поверхні (гострі краї, кути, вістря, необроблені поверхні, частини, що видаються).
- 2.2. Робота на висоті.
- 2.3. Завдання, що передбачають незручні рухи/пози.
- 2.4. Обмежений простір (наприклад, необхідність працювати між нерухомими частинами).
- 2.5. Перекидання і сковзання (вологі або інші слизькі поверхні тощо).
- 2.6. Стійкість робочого місця.
- 2.7. Вплив використання засобів індивідуального захисту на інші аспекти роботи.
- 2.8. Прийоми та методи виконання робіт.
- 2.9. Вхід до замкненого простору і робота в ньому.

3. Використання електроенергії

- 3.1. Електророзподільна апаратура.
- 3.2. Електричні установки, наприклад, замкнені електричні мережі, освітлювальні кола.
- 3.3. Обладнання з електроприводом, органи управління, ізоляція.
- 3.4. Застосування переносних електроінструментів.
- 3.5. Пожежа або вибух, спричинені електроенергією.
- 3.6. Повітряні лінії електропередачі.

4. Дія речовин або препаратів, небезпечних для здоров'я та безпеки

- 4.1. Вдихання, ковтання і всмоктування через шкіру матеріалу, небезпечного для здоров'я (зокрема аерозолів і твердих частинок).
- 4.2. Використання займистих і вибухонебезпечних матеріалів.
- 4.3. Брак кисню (асфіксія).
- 4.4. Присутність корозійних поверхонь.
- 4.5. Хімічно активні/нестабільні речовини.
- 4.6. Присутність сенсibilізаторів.

5. Вплив фізичних агентів

- 5.1. Вплив електромагнітного випромінювання (тепла, світла, рентгенівського опромінювання, іонізуючого випромінювання).
- 5.2. Вплив лазерів.
- 5.3. Вплив шуму та ультразвуку.

- 5.4. Вплив механічної вібрації.
- 5.5. Контакт із гарячими поверхнями/носіями.
- 5.6. Контакт із холодними поверхнями/носіями.
- 5.7. Присутність рідин під тиском (стисненого повітря, пари, рідин)

6. Вплив біологічних агентів

- 6.1. Ризик інфікування, що виникає через роботу з мікроорганізмами, екзотоксинами та ендотоксинами і призводить до ненавмисного контакту з ними.
- 6.2. Ризик інфікування через необережне потрапляння під дію мікроорганізмів (наприклад, через розповсюдження легіонелли з вологих охолоджувальних башт).
- 6.3. Присутність алергенів.

7. Екологічні фактори та виробнича атмосфера

- 7.1. Недостатнє або неналежне освітлення.
- 7.2. Неналежний контроль температури/вологості/вентиляції.
- 7.3. Наявність забруднювачів.

8. Взаємодія виробничих і людських факторів

- 8.1. Залежність від системи безпеки щодо отримання і точної обробки інформації.
- 8.2. Залежність від знань і спроможності персоналу.
- 8.3. Залежність від норм поведінки.
- 8.4. Залежність від нормального зв'язку і належних інструкцій щодо врахування умов, що змінюються.
- 8.5. Вплив обґрунтовано прогнозованих відхилень від безпечних методів виконання робіт.
- 8.6. Придатність засобів індивідуального захисту.
- 8.7. Погана мотивація до безпечної роботи.
- 8.8. Ергономічні фактори, як-от конструкція робочого місця з урахуванням потреб працівника.

9. Психологічні фактори

- 9.1. Тяжкість роботи (інтенсивність, монотонність).
- 9.2. Розміри робочого місця, наприклад, клаустрофобія, робота в одиночку.
- 9.3. Невизначеність і (або) конфлікт функцій.
- 9.4. Сприяння прийняттю рішень, що впливають на роботу і завдання.
- 9.5. Високі вимоги, низький рівень контролю за роботою.
- 9.6. Реакція у випадку надзвичайних ситуацій.

10. Організація праці

- 10.1. Фактори, обумовлені виробничими процесами (наприклад, безперервність, змінні системи, робота вночі).
- 10.2. Ефективні системи та процедури управління для організації, планування, моніторингу і контролю процесу забезпечення охорони здоров'я та безпеки праці.
- 10.3. Технічне обслуговування обладнання, зокрема обладнання, що забезпечує безпеку.
- 10.4. Належні процедури реагування на нещасні випадки та надзвичайні ситуації.

11. Різні фактори

- 11.1. Небезпеки, спричинені іншими людьми, наприклад, насильство щодо персоналу, охоронців, поліції; заняття спортом.
- 11.2. Робота з тваринами.
- 11.3. Робота в герметизованому або недостатньо герметизованому просторі.
- 11.4. Неприятливі погодні умови.
- 11.5. Цілісність програмного забезпечення.
- 11.6. Робота поблизу води або під водою.
- 11.7. Непостійні робочі місця.

ДОДАТОК 2А

Працівники та інші особи, які можуть наражатися на ризик (п. 4.8.2)

- Працівники, задіяні у виробництві, виготовленні, дистрибуції, роздрібній торгівлі, науково-дослідних і дослідно-конструкторських роботах тощо;
- працівники допоміжних служб і служб підтримки (прибиральники, персонал із технічного обслуговування, тимчасові працівники тощо);
- підрядники;
- самозайняті працівники;
- студенти, учні та стажери;
- працівники офісів і магазинів;
- відвідувачі;
- працівники аварійних служб;
- працівники лабораторій.

Працівники, які можуть наражатися на підвищений ризик

- Працівники з інвалідністю;
- молоді та літні працівники;
- вагітні жінки та матері-годувальниці;
- непідготовлений або недосвідчений персонал (наприклад, новачки, сезонні та тимчасові працівники);
- особи, які працюють в обмежених або погано вентильованих приміщеннях;
- працівники з технічного обслуговування;
- працівники з ослабленим імунітетом;
- працівники з уже наявними захворюваннями, наприклад, із бронхітом;
- працівники, які приймають ліки, що можуть посилити їхню вразливість до шкоди.

Розділ 2

Вибір, залучення і використання сторонніх служб як фахівців-консультантів із питань охорони здоров'я та безпеки для проведення оцінок ризиків

1. Вступ

1.1. У цьому розділі наведено настанови з залучення фахівців сторонніх служб із питань охорони здоров'я та безпеки для проведення оцінки ризиків на робочому місці, можливого порядку їх відбору та послуг, які вони можуть надати.

1.2. Директива 89/391/ЄЕС покладає відповідальність за забезпечення безпеки та гігієни праці на роботодавців. Вона передбачає також, що роботодавці повинні призначати працівників або залучати компетентні сторонні служби або сторонніх осіб для здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням професійним ризикам і захистом від них. Якщо роботодавець користується з цією метою послугами сторонніх служб, це звільняє його від обов'язків у цій сфері, а лише допомагає роботодавцеві виконувати ці обов'язки. Даний розділ документа стосується кроків, які роботодавець повинен здійснити для забезпечення якнайбільш ефективного користування послугами сторонніх служб.

1.3. Більшість роботодавців час від часу стикаються з необхідністю розв'язання юридично або технічно складних питань. Іноді у них може виникати потреба у зверненні по допомогу до сторонніх радників, наприклад, бухгалтерів і юристів, а також до консультантів з управлінських або інженерно-технічних питань. Консультантів, які можуть допомогти в проведенні оцінки ризиків на робочому місці щодо питань охорони здоров'я та безпеки, слід розглядати в такому ж світлі. З урахуванням цього в даному розділі наведені рекомендації з таких питань:

- коли слід користуватися послугами сторонньої служби або консультаційної фірми;
- що може зробити така стороння служба або консультаційна фірма;
- як правильно обрати сторонні служби або консультаційні фірми;
- як визначити результативність роботи сторонніх служб або консультаційних фірм.

Сторонні служби та консультаційні фірми, які можуть проводити оцінку ризиків, різняться за розміром і спроможністю, а також за номенклатурою послуг, які вони надають. Наприклад, деякі з них – великі фірми, що належать страховим компаніям, деякі – незалежні підприємства, деякі – підрозділи університетів, а деякі – індивідуальні підприємці, які працюють удома.

2. Коли слід користуватися послугами консультаційних або інших сторонніх служб

2.1. У деяких державах-членах можуть існувати національні законодавчі або адміністративні процедури, які регулюють залучення сторонніх служб за певних визначених обставин для проведення оцінки ризиків. В інших державах-членах роботодавець може виконувати ці задачі за допомогою власних ресурсів підприємства або залучати сторонні служби, якщо вважає це за потрібне. Сторонні служби зазвичай призначаються для виконання дорадчих функцій, а їхню діяльність у будь-якому випадку мають координувати особи, на яких роботодавцем покладено відповідальність за охорону здоров'я та безпеку.

2.2. Якщо національних законодавчих або адміністративних процедур залучення сторонніх служб немає, держави-члени можуть надавати роботодавцям рекомендації щодо питань, які слід урахувати у випадку залучення сторонніх консультантів. Можуть бути доречними такі аспекти:

1. Роботодавцеві слід намагатися уникати:

- звернення за сторонньою допомогою у питаннях, які повинні або можуть вирішуватися в межах його підприємства силами його власного персоналу;
- спроб компенсувати відсутність належного навчання або брак управлінських або наглядових навичок у персоналі підприємства.

2. В якості першого кроку під час прийняття рішення про необхідність залучення сторонньої допомоги роботодавцеві слід забезпечити, щоб на підприємстві був запроваджений такий підхід:

- провести аналіз проблеми, наскільки дозволяють обставини;
- якщо має місце тенденція щодо нещасних випадків або професійних захворювань, яку неможливо пояснити, побудувати пошук на основі таких запитань: що? де? коли? хто? як? і чому?;
- якщо існує невизначеність щодо характеру ризику або належних заходів стосовно ризику, вивчити широкий спектр наявних дорадчих матеріалів і дорадчих послуг (наприклад, таких, як згадані у розділі 1 Частини А); вони є потужними засобами знайдення відповідей на багато запитань роботодавців;
- перевірити, чи є у персоналі організації знання і навички, необхідні для вирішення проблем такого роду.

Іноді корисно також проконсультуватися з іншими органами, як-от професійні асоціації, щоб дізнатися їхню думку і, можливо, настанови щодо залучення сторонніх агенцій для вирішення конкретних проблем.

3. Після розгляду пп. 1 і 2, наведених вище, все одне можуть бути випадки, коли роботодавець вирішить, що залучення сторонньої допомоги є правильним підходом, наприклад:

- безпосереднє залучення всіх знань і навичок, потрібних для вирішення кожного питання безпеки та здоров'я, що виникло під час оцінки ризиків, може виявитися практично нездійсненним, особливо якщо мова йде про роботу з новими або складними технологіями;
- запрошення консультаційної фірми може бути ефективним шляхом залучення ширшого кола експертів, причому більш високого рівня кваліфікації, для розв'язання конкретної проблеми;

- новий підхід і незалежний погляд можуть бути саме тим, що потрібно;
- може бути так, що на підприємстві є необхідне розуміння, але немає ресурсів на проведення детального аналізу складної проблеми і планування рішення.

Така ситуація може мати місце, коли існує потреба у:

- проведенні оцінки менш очевидних небезпек, наприклад, у складних технічних системах, як-от автоматизовані системи, які можуть потребувати або не потребувати втручання людини. У цих випадках причини небезпек і (або) зв'язки між причинами, виникненням, розвитком і наслідками можуть виявитися важкими для виявлення і (або) замаскованими присутністю факторів, що взаємодіють;
- проведенні оцінки ризиків невідомої проблеми або рідких, але потенційно катастрофічних подій;
- детальнішому вивченні особливостей конкретних ризиків;
- виробленні новітніх технічних заходів із зменшення ризиків (наприклад, обладнання для контролю викидів токсичних речовин, запобігання розповсюдженню шуму або огороження небезпечних механізмів).

3. Вибір сторонніх служб для проведення оцінок ризиків

3.1. Працівники або їхні представники, на яких покладено особливу відповідальність за безпеку і здоров'я працівників, повинні брати участь у виборі сторонніх оцінювачів або в інший спосіб залучатися роботодавцем заздалегідь і своєчасно до консультацій щодо цього питання, а також щодо висновків та рекомендацій сторонніх оцінювачів. Загальні вимоги до завдань таких оцінювачів обговорюються у розділі 1.

3.2. Перш за все, рекомендації фахівців повинні мати доволі широкий та загальний характер. Фахівці широкого профілю з питань охорони здоров'я та безпеки повинні бути здатними виявити та оцінити ризик для здоров'я і ризик травмування. Вони можуть надавати поради щодо типу потрібної системи моніторингу для оцінювання ефективності в майбутньому або для проведення систематичних аудитів. Вони повинні добре знатися на відповідному законодавстві й бути спроможні надавати рекомендації щодо його застосування.

3.3. Насправді галузь здоров'я та безпеки настільки широка і охоплює так багато наукових, технічних та інших дисциплін, що часто виникає потреба у консультаціях не з одним, а з кількома фахівцями – не тільки щодо різних небезпек, а й щодо різних етапів оцінки.

3.4. Можна очікувати, що роботодавці захочуть переконатися у компетентності сторонньої служби чи сторонніх консультантів, яких вони залучають. Спосіб, у який це можна зробити, залежатиме, скоріш за все, від практики, прийнятої в тій державі-члені, де вони розташовані. Деякі держави-члени можуть видавати сертифікати компетентності або кваліфікаційні свідоцтва технічної спроможності. В інших державах-членах роботодавцям доводиться покладатися на свої судження, виходячи з таких даних, як рівень технічних навичок, членство у професійних організаціях, спеціалізація, досвід і репутація.

4. Інструктаж сторонніх служб: стислий виклад завдання

4.1. Для того, щоб стороння служба могла провести комплексну та ефективну оцінку ризиків, важливо, щоб роботодавець провів належний, змістовний інструктаж. Методика, що буде найбільш корисною для проведення інструктажу, полягає в тому, щоб записати все, що потрібно, таким чином:

- проблема (якогога точніше) і причини неможливості її вирішення власними силами підприємства;
- робота, яку повинні виконати сторонні служби;
- що вважатиметься успішним результатом.

4.2. Крім того, щоб допомогти стороннім службам ефективно виконати свою задачу, доречно стисло подати під час інструктажу інформацію за такими напрямками:

- інформація про підприємство або вид діяльності;
- чітке викладення цілей;
- детальний опис проблеми, якщо можливо – з оцінкою небезпек і ризиків;
- внутрішні ресурси, що надаються фахівцеві у розпорядження (включно з призначеними контактними особами);
- орієнтовний бюджет;
- строк виконання;
- необхідний метод звітування;
- доречні особливі умови;
- критерії успішності.

5. Ухвалення рішення про те, чи виконали сторонні служби свою задачу належним чином

Роботодавець може систематично перевіряти, що зробили сторонні служби й чи відповідають досягнуті результати обов'язкам роботодавця з проведення оцінки ризиків. Для цього слід відповісти на ряд запитань, наприклад:

- чи ставили оцінювачі допитливі запитання, які демонструють, що вони розуміють ситуацію та існуючі ризики й виконують поставлену задачу?
- чи є рекомендації практично здійсненими?
- чи є рекомендації чіткими та точними?
- чи зрозуміло, чому надано ці рекомендації?

6. Реалізація

Саме роботодавець повинен забезпечити, щоб оцінка ризиків, підготовлена фахівцем, була адекватною і актуальною, щоб були залучені адміністрація і працівники й щоб були впроваджені захисні та профілактичні заходи, які були визначені.

ЧАСТИНА В

ОЦІНКА РИЗИКІВ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ — ПІДХІД ДЛЯ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Попередня примітка:

Держави-члени можуть використовувати чи адаптувати цей посібник на свій розсуд, щоб забезпечити його відповідність національному законодавству і адміністративним процедурам, а також задовольнити потреби малих і середніх підприємств, розташованих на їхній території.

1. Вступ

1.1. У цій частині викладені настанови для держав-членів стосовно роботодавців на малих і середніх підприємствах. Представлені пропозиції щодо того, як застосовувати загальні принципи оцінки ризиків, подані у Частині А, до діяльності цих підприємств.

1.2. На малому або середньому підприємстві роботодавець зобов'язаний забезпечити безпеку і здоров'я працівників у всіх аспектах, пов'язаних із роботою, так само, як і будь-який інший роботодавець на великому підприємстві. Разом з тим, особлива увага до вказівок для малих і середніх підприємств є обґрунтованою:

- через наявність на підприємстві лише обмежених кадрових та фахових ресурсів;
- через відсутність обізнаності про небезпеки та супутні ризики, щодо яких підприємство не має досвіду.

1.3. Процедури, передбачені для таких підприємств, можуть бути різними. У деяких державах-членах існують конкретні законодавчі та адміністративні положення, тоді як в інших роботодавці можуть особисто проводити оцінку ризиків для власних підприємств.

Якою б не була ситуація, у разі необхідності проведення оцінки ризиків роботодавець малого або середнього підприємства може скористатися певними сильними сторонами. Це, наприклад, глибше знання загальної організації, яким володіють і роботодавець, і працівники, а також те, що небезпеки, існуючі на малих і середніх підприємствах, як загальне правило, відносяться до категорії типових, що часто зустрічаються. Вони спричиняють ризики на виробництві, щодо яких уже є розроблені, відпрацьовані та випробувані заходи контролю, котрими можна скористатися.

1.4. Разом з тим, навіть на малих фірмах можуть здійснюватися елементи процесів або видів діяльності, у яких оцінити ризик відносно складно, тому необхідна фахова допомога. Це, наприклад, може мати місце у випадку, якщо мала компанія експлуатує складне підйомне обладнання, або парогенераторну установку. Інші малі компанії мають фаховий досвід роботи у своїх конкретних видах діяльності, як, наприклад, малий хімічний завод. Очевидно, вони доведеться забезпечити, щоб особи, які проводитимуть оцінки ризиків на робочому місці, мали відповідну кваліфікацію та знання у цих видах діяльності. Такі фахові ресурси можуть бути наявні на самому підприємстві, але так буває не завжди. Якщо підприємство не має таких кадрових ресурсів, їх слід залучити з зовнішніх джерел, причому в деяких державах-членах такі ресурси спеціально для таких цілей надають національні органи влади.

1.5. Коли постає питання про проведення оцінки ризику на робочому місці, слід дотримуватися таких самих принципів, що й викладені у Частині А. Отже, слід прийняти схожий загальний підхід, а саме:

- 1) Чітко пам'ятати мету проведення оцінки ризиків: дозволити роботодавцю вживати заходів, необхідних для захисту безпеки і здоров'я працівників (див. Частина А, п. 2 розділу 1).
- 2) Пам'ятати основні елементи оцінки ризиків (див. Частина А, п. 3 розділу 1):
 - (i) оцінка ризиків вимагає консультацій з усіма особами, присутніми на робочому місці, та (або) їхньої участі, а саме залучення, згідно з національними законами та практикою, адміністрації, безпосередніх керівників і працівників та (або) їхніх представників;
 - (ii) необхідно дотримуватися такої процедури:

- виявлення небезпек;
- визначення осіб, які можуть наражатися на небезпеку;
- оцінювання відповідного ризику;
- розгляд можливості усунення ризику; якщо його усунути неможливо – визначення заходів контролю;
- визначення пріоритетів для подальших дій.

3) Спланувати підхід до оцінки ризиків, який слід прийняти (Частина А, п. 4 розділу 1):

- забезпечити охоплення оцінкою всіх видів діяльності, зокрема й тих, що виконуються у неробочий час, і всіх робочих місць;
- завжди спершу ставити питання про те, чи можна усунути визначений ризик, обійшовшись без певного матеріалу, виду діяльності тощо, що спричиняє ризик;
- проте, завжди враховувати наслідки, які може спричинити будь-яка зміна.

4) Вжити заходів за результатами оцінки ризиків.

1.6. Роботодавці малих і середніх підприємств повинні бути повністю поінформовані про додаткові фактори, які слід враховувати у випадках, де вони виступають субпідрядником або наймають субпідрядника. У таких випадках оцінку ризиків слід проводити у тісному співробітництві між основним роботодавцем (головним підрядником) і роботодавцем-субпідрядником, щоб врахувати можливий вплив їхньої роботи на здоров'я та безпеку працівників один одного.

2. Вибір особи, яка проводитиме оцінку ризиків

2.1. Зіткнувшись з необхідністю виконати свій обов'язок щодо оцінки ризиків на робочому місці, деякі роботодавці на малих і середніх підприємствах губляться, не знаючи, до кого звернутися для виконання цієї роботи. У деяких державах-членах можуть існувати процедури проведення оцінок призначеними особами. В інших державах-членах оцінку може проводити роботодавець або інша особа, наприклад, безпосередній керівник, якій роботодавець доручає провести оцінку або певні її елементи. Як інший варіант, роботодавець може організувати проведення оцінки силами сторонніх служб. У будь-якому разі, хто б не проводив оцінку, саме роботодавець у кінцевому підсумку відповідає як за оцінку, так і за те, щоб її проводила особа, яка має необхідні знання, інформацію та компетентність.

Важливо при цьому пам'ятати про такі аспекти:

- 1) коли роботодавець вирішує, хто саме проводитиме оцінку ризиків, вибір має здійснюватися за участі працівників і (або) їхніх представників або за результатами консультацій з ними;
- 2) цілком імовірно, що можна буде визначити інших працівників або інших осіб, які мають навички та знання у відповідних сферах, наприклад, електриків або конструкторів;
- 3) кожну особу, присутню на даному робочому місці, слід вважати такою, що може привнести в оцінку ризиків щось корисне, тобто слід залучити всіх;
- 4) наявну інформацію (як-от стандарти або зводи практичних правил), що допоможе призначеним особам у проведенні оцінки, слід довести до відома всіх;
- 5) разом з тим, може настати момент, коли особи, призначені для проведення оцінки, вирішать, що оцінка конкретного ризику, наприклад, дії хімічної речовини через її вдихання, виходить за рамки їхніх знань і межі їхньої впевненості. У таких випадках необхідно визнати, що проведення оцінки вимагає більш високого рівня компетентності, та залучити інших фахівців із необхідними знаннями й навичками (див. Частина А, розділ 2).

2.2. Щоб вирішити, чи має особа, яка проводить оцінку ризиків, необхідну компетентність, інформацію і знання, роботодавцям слід звернутися до пп. 7-9 розділу 1 Частини А. На практиці це означає, що особа, яка проводить оцінку, повинна мати знання таких аспектів:

- управління охороною здоров'я і безпекою праці, зокрема запровадження чіткої політики щодо охорони здоров'я і безпеки праці, організація виконання персоналом своїх обов'язків з охорони здоров'я і безпеки праці, планування і встановлення цілей щодо охорони здоров'я і безпеки праці, залучення працівників до оцінки та контролю ризиків;
- робочі місця, діяльність, виконувана працівниками, використовувані хімічні речовини, інструмент, ресурси, машини, обладнання, транспортні засоби тощо, зокрема знання їхніх властивостей та стану і порядку їхнього використання чи експлуатації;
- базові знання щодо різноманітних небезпек та їхніх причин у сфері господарської діяльності роботодавця, способів їхньої взаємодії та їхніх імовірних наслідків;
- вимоги законодавства, правила, норми та стандарти, що стосуються сфери відповідальності особи, яка проводить оцінку;
- відповідні профілактичні заходи, які добре себе зарекомендували по відношенню до порівнянних видів діяльності або на порівнянних робочих місцях. Особа, яка проводить оцінку, повинна мати при собі встановлені стандарти усунення або контролю ризиків на підприємствах відповідної сфери діяльності або знати, куди звернутися за цими стандартами.

3. Оцінка ризиків від найбільш поширених небезпек

3.1. Оцінка ризиків від найбільш поширених небезпек у багатьох випадках є простим процесом, оснований на судженні, який не вимагає застосування складних методів. Один із корисних підходів полягає у тому, щоб перевірити, чи присутні, застосовуються і є ефективними для розглядуваної небезпеки обов'язкові або рекомендовані захисні заходи або заходи, що довели свою практичну цінність.

3.2. Оцінка ризиків повинна враховувати всі аспекти, тобто всі джерела небезпек, у кожній можливій виробничій ситуації. Для більшості малих і середніх підприємств методика оцінки ризику може виглядати так:

1. Скласти план проведення оцінки, який:

- охоплює всі ділянки приміщення за географічною ознакою під час нормального режиму роботи;
- охоплює інші види виробничої діяльності, які здійснюються не в даному приміщенні;
- ураховує інші звичайні види діяльності, які не мають географічної прив'язки, наприклад, отримання нового обладнання чи матеріалів;
- ураховує прогнозовані ситуації, які не є елементом нормального режиму роботи, наприклад, технічне обслуговування або щорічне відключення;
- ураховує працівників із груп особливого ризику, наприклад, осіб з інвалідністю, вагітних жінок та молодих працівників.

2. Ввести розроблений план у дію за структурованою методикою, з тим, щоб забезпечити оцінку всіх актуальних ризиків. Належна структура може базуватися на таких критеріях:

- процес або вид діяльності. Цей підхід є доречним: коли діяльність періодично повторюється (наприклад, на виробничій лінії);

якщо працівники виконують одне й те завдання, навіть працюючи у різних місцях виконання робіт (якщо тільки само місце виконання робіт не спричиняє істотний вплив на ризик);

- місце виконання робіт. Цей підхід є доречним:
якщо у всіх місцях виконуються різні види діяльності;
якщо саме місце виконання робіт становить значну небезпеку (наприклад, будівельні роботи під водою);
- підрозділ (оцінка за організаційною ознакою). Цей підхід є доречним, якщо працівники одного підрозділу виконують серію схожих видів діяльності у цьому підрозділі (наприклад, більшість видів офісної діяльності);
- тип і масштаб небезпеки або ризику. Цей підхід є доречним, якщо особливі небезпеки або ризики добре відомі, а оцінці цих небезпек або ризиків віддано пріоритет, як, наприклад, технічне обслуговування електромереж або використання іонізуючого випромінювання.

3. Виконати план, для чого:

- визначити небезпеки, наприклад: хімічні небезпеки – з етикеток і паспортів безпеки, небезпеки від машин – з документації виробників або опублікованих стандартів, фізичні небезпеки (падіння тощо) – з основних принципів;
- провести консультації з працівниками та (або) їхніми представниками та забезпечити їхню участь, зокрема врахувати їхні спостереження щодо несприятливих наслідків для здоров'я, які можуть бути або не бути безпосередньо пов'язані з дією конкретної небезпеки;
- врахувати наявну інформацію сторонніх профілактичних служб (наприклад, служби професійної гігієни) з таких питань, як професійні захворювання, результати контролю впливу шкідливих факторів, аудіометрія та питання, що викликають занепокоєння працівників;
- визначити, хто міг зазнати впливу небезпек і коли;
- оцінити ризик, що є результатом небезпеки;
- розглянути можливість усунення ризику;
- оцінити використовувані заходи контролю шляхом їх порівняння з існуючою належною практикою, наприклад, з вимогами законодавства, національних технічних регламентів, кодексів практичних правил, настанов професійних асоціацій тощо;
- встановити, де заходи контролю не є адекватними або де ризик можна зменшити додатковими заходами контролю для посилення захисту;
- виявити сфери, в яких потрібна подальша оцінка ризиків;
- визначити пріоритетність заходів для реалізації висновків оцінки ризиків.

3.3. Поетапний підхід до оцінки ризиків, який держави-члени, можливо, вирішать адаптувати до потреб їхніх малих і середніх підприємств, представлено у Додатках 1В і 2В.

4. Контроль ризиків, які виникають у результаті роботи

4.1. Оцінка ризиків – лише крок до запобігання ризикам або контролювання ризиків. Оцінивши ризики, роботодавцям необхідно вирішити:

- 1) чи можна запобігти ризикам або уникнути їх, наприклад, розглянувши питання про те, чи є дане завдання чи робота необхідними, або використавши інші речовини чи процеси;
- 2) якщо уникнути ризиків або запобігти їм неможливо – як зменшити ризик до рівня, на якому здоров'я та безпека осіб, які піддаються цьому ризикові, не погіршуються, наприклад, замінити небезпечне безпечним або менш небезпечним. Настанови щодо контролю ризику, який можна

забезпечити цими заходами, роботодавці можуть знайти у специфікаціях, національному законодавстві, національних стандартах, опублікованих керівних указах та інших подібних матеріалах, виданих національними органами влади;

3) чи підвищують кроки, які можна здійснити, рівень захисту, наданий працівникам щодо безпеки та здоров'я.

4.2. Визначаючи стратегію зменшення і контролю ризиків, роботодавцям слід також пам'ятати про додаткові загальні принципи, а саме:

- розроблення узгодженої загальної політики запобігання, що охоплює техніку, організацію праці, умови праці, соціальні відносини та вплив чинників, пов'язаних із виробничим середовищем;
- усунення ризиків у їх джерелах;
- урахування людського фактору під час роботи, особливо при облаштуванні робочих місць, виборі виробничого обладнання та виборі методів роботи і виробництва з метою, зокрема, полегшення монотонної роботи та роботи в ритмі, заданому машиною, а також послаблення її шкідливого впливу на здоров'я;
- адаптування до технічного прогресу;
- належний інструктаж та інформування працівників;
- прагнення контролювати ризики, де це практично можливо, за допомогою інших заходів, ніж надання працівникам засобів індивідуального захисту (наприклад, замість респираторів слід використовувати місцеву витяжну вентиляцію). Інакше кажучи, засоби індивідуального захисту повинні бути останнім можливим варіантом у стратегії контролю, а не заміном інших заходів. Разом з тим, засоби індивідуального захисту можуть бути корисні, поки йде впровадження або розроблення інших заходів контролю.

4.3. Ще один загальний принцип, про який роботодавцям необхідно знати, говорить, що вони не повинні переносити ризики – як з однієї частини підприємства в іншу, так і за межі підприємства.

5. Використання засобів індивідуального захисту

5.1. Роботодавцям слід пояснити, що засоби індивідуального захисту використовуються тільки в тому випадку, якщо забезпечити безпеку і здоров'я працівників колективними технічними або організаційними заходами неможливо.

5.2. Якщо засоби індивідуального захисту вважаються необхідними, вони повинні бути придатними та належними. Роботодавець або інша особа, яка проводить оцінку, повинна ретельно визначити ризик, від якого слід надати захист, а потім підібрати засоби захисту, призначені для виконання цієї функції. Ефективність засобів захисту слід перевірити за даними виробника, а оцінювач повинен підтвердити, що вони відповідають передбаченій меті. Після цього оцінювач повинен розглянути практичні недоліки, що можуть виникнути через носіння засобів індивідуального захисту, й може обмежити час, упродовж якого працівник може користуватися ними, а також вивчити порядок їх зберігання, технічного обслуговування та навчання працівників користуванню цими засобами.

5.3. Наприклад, якщо доводиться носити захисні окуляри для захисту очей від летючих твердих частинок, оцінювач спочатку повинен переконатися в тому, що цього ризику неможна уникнути шляхом виконання даної робочої операції в інший спосіб. Після того, як оцінювач перевірів цей аспект, слід підібрати окуляри, які мають достатню міцність для того, щоб витримати удари частинок. Потім слід перевірити, чи підходять ці окуляри працівникам і чи можна адаптувати їх до випадків, коли працівникам потрібно носити окуляри або контактні лінзи. Слід урахувати й такі можливі проблеми з використанням окулярів, як запотівання скла і дискомфорт через

носіння окулярів протягом тривалих періодів. Нарешті, необхідно взяти до уваги такі аспекти, як зберігання та чищення очок, їх технічне обслуговування тощо.

6. Визначення пріоритетності заходів контролю

Буде корисно поінформувати роботодавців про критерії, які впливають на пріоритетність захисних заходів, що планується здійснювати, наприклад:

- чи може виявлена небезпека призвести до тяжкої травми або іншої шкоди для здоров'я (наприклад, тривалої хвороби або необоротного ушкодження здоров'я);
- кількість осіб, на яких могла вплинути ця небезпека;
- знання про нещасні випадки або захворювання на аналогічних робочих місцях;
- знання про нещасні випадки або захворювання в результаті конкретних виявлених небезпек.

ДОДАТОК 1В

Поетапний підхід до визначення і оцінки безпосередніх ризиків (п. 3.4)

Рекомендуються наступні етапи:

- 1) Зібрати актуальну інформацію.
- 2) Провести обстеження – вивчити ризики, перевірити заходи контролю, за потреби – запропонувати додаткові заходи контролю.
- 3) Встановити пріоритети.
- 4) Розглянути питання про те, чи потрібно залучити інших компетентних осіб для проведення оцінки ризиків.
- 5) Скласти протокол.
- 6) Повідомити всіх зацікавлених осіб.
- 7) Контролювати дотримання.

Виконуючи ці етапи, важливо пам'ятати про необхідність залучення працівників та (або) їхніх представників із тим, щоб консультиватися з ними та забезпечити їх можливу участь у процесі оцінки.

1. Зібрати актуальну інформацію

Інформація має велике значення, особливо інформація щодо:

- відомих небезпек, характерних для розглядуваної галузі;
- захисних заходів, приписаних відповідними стандартами, правилами та нормами;
- захисних заходів, які довели свою ефективність;
- відповідних критеріїв оцінки ризиків, наприклад, фраз щодо ризику виникнення небезпеки, наведених на етикетках;
- повідомлення, наданого працівниками їхнім представникам, начальникам або роботодавцям стосовно ймовірних ризиків.

2. Провести обстеження

Зміст обстеження

Мета – з'ясувати, де і у зв'язку з якими видами діяльності можуть виникати відомі небезпеки, характерні для даної галузі. Необхідно визначити, де саме вони виникають, і чи застосовуються завжди та всюди потрібні, рекомендовані або інші обґрунтовані практичні захисні заходи.

Вид обстеження

- (i) Спостереження за діяльністю або процесами
- (ii) Інспектування робочого місця
- (iii) Розгляд способу, в який організовано роботу
- (iv) Особливі небезпеки або ризики

Проведення обстеження

Обстеження може проводитися у формі порівняння ідеальної ситуації з реальною, для чого використовуються:

- контрольні переліки запитань щодо можливих небезпек і відповідної форми заходів контролю;
- контрольні переліки запитань щодо захисних заходів, які повинні вживатися для певних видів діяльності;
- інструкції з експлуатації;
- листки технічних даних хімічних речовин з указівками щодо заходів контролю;
- стандарти, норми та правила.

Це порівняння по відношенню до захисних заходів, характерних для даної галузі, не може охопити всіх особливостей конкретного робочого місця або конкретного виду діяльності. Необхідно буде прийняти рішення щодо необхідності вжиття подальших захисних заходів.

3. Встановити пріоритети

Невідкладність обов'язкових заходів слід визначити шляхом проведення швидкої оцінки ризику (див. п. 5).

4. Розглянути питання про те, чи потрібно залучити інших компетентних осіб для проведення оцінки ризиків

У процесі проведення оцінки ризиків та прийняття рішення про відповідні заходи зацікавлені особи повинні завжди питати себе про те, чи достатні їхні власні здібності та знання для того, щоб правильно оцінити ситуацію щодо здоров'я та безпеки.

У тих державах-членах, де організація проведення оцінки ризиків покладена на роботодавця, у випадку, якщо особа, яка проводить оцінку ризиків, має якісь сумніви, роботодавець повинен або вжити заходів для того, щоб оцінювач набув необхідних навичок, або запросити йому на допомогу компетентну особу.

5. Скласти протокол

Необхідно вести протокол оцінки, де слід висвітлити висновки з питань, що викликають занепокоєння, і зазначити, чи слід контролювати ризик шляхом продовження реалізації належних захисних заходів.

Такі протоколи можуть використовуватися як основа для:

- інформування зацікавлених осіб;
- моніторингу з метою оцінити, чи запроваджені необхідні заходи;
- представлення доказів наглядовим органам;
- перегляду в разі зміни обставин.

У протоколі рекомендується зафіксувати принаймні такі відомості:

- прізвище (і функція, якщо доречно) особи, яка проводить перевірку, дата перевірки;
- підприємство, підрозділ;
- робоче місце, вид діяльності;
- небезпека і ризик, що є її наслідком;
- необхідні захисні заходи (якщо доречно – нормативний акт, яким передбачено захід);
- деталі запровадження необхідних заходів, наприклад, прізвище відповідальної особи й дата;

- деталі подальших процедур моніторингу, наприклад, дати наступних інспекцій, зазначення компетентних осіб.

6. Повідомити всіх зацікавлених осіб

Усіх осіб, на яких поширюється дія небезпеки, слід поінформувати про її існування, а також про можливу шкоду, яка їм може бути завдана, та про всі необхідні захисні заходи для запобігання такій шкоді.

7. Контролювати дотримання

Безпеку та гігієну праці слід повсякчасно підтримувати шляхом проведення регулярних перевірок із метою забезпечення дотримання захисних заходів.

Останні два кроки у попередньому параграфі є, по суті, істотно важливими компонентами управління ризиками, а не процесу оцінки ризиків. Вони відносяться до обов'язків роботодавця.

Детальніші настанови щодо проведення оцінки робочого місця, виробничого обладнання і небезпечних хімічних речовин див. у Додатку 2В.

ДОДАТОК 2В

Проведення оцінки ризиків поетапним методом

1. Оцінка робочих місць

Визначення

Робоче місце – це будь-яке місце у виробничому приміщенні, до якого працівники мають доступ у процесі їхньої роботи, включно з засобами доступу та виходу.

Мінімальні вимоги

Мінімальні вимоги викладені у Директиві 89/654/ЄЕС від 30 листопада 1989 р. Для цілей оцінки необхідно брати до уваги національні нормативні акти, а вони, у свою чергу, повинні бути як мінімум еквівалентні положенням Директиви 89/654/ЄЕС. Додаткові відомості наведено у додатках I та II до цієї директиви.

Передбачено мінімальні положення щодо таких аспектів:

- стійкість і міцність;
- електричне обладнання;
- шляхи евакуації і аварійні виходи;
- пожежна сигналізація, боротьба з пожежами;
- вентиляція;
- температура у приміщеннях;
- освітлення;
- підлоги, стінки, стелі і дахи приміщень;
- вікна та верхнє освітлення;
- двері і ворота;
- шляхи пересування; небезпечні зони;
- ескалатори і рухомі доріжки;
- рампи для навантажувальних робіт;
- розміри приміщень і простір для руху на робочому місці;
- приміщення для відпочинку;
- приміщення для вагітних жінок і матерів-годувальниць;
- санітарні приміщення;
- приміщення для надання першої допомоги;
- робочі місця для осіб з інвалідністю;
- робочі місця на відкритому повітрі.

Проведення оцінки

Оцінка ґрунтується, як правило, на фізичному огляді робочих місць, а якщо це практично неможливо (наприклад, у разі виконання роботи без постійного робочого місця), - то на оцінці виробничої діяльності (див. п. 3.2).

Ресурси

Переважно у формі контрольних переліків, призначених для порівняння фактичної ситуації з ідеальною, виходячи з національних нормативних актів. Крім того, слід звернутися до Директиви

92/58/ЄЕС про мінімальні вимоги до забезпечення позначень безпеки та (або) охорони здоров'я на робочих місцях.

2. Оцінка ризиків, спричинених виробничим обладнанням

Визначення

Виробниче обладнання – це всі машини, апарати, інструменти або механізми, використовувані у процесі роботи.

Мінімальні вимоги

Щодо деяких видів виробничого обладнання, наприклад, машин, існують директиви Співтовариства, у яких зазначено мінімальні вимоги, котрі виробник повинен виконати, перш ніж продавати обладнання. Це обладнання матиме маркування «СЕ», як передбачено Регламентом Ради (ЄС) № 40/94 щодо торговельної марки Співтовариства.

Небезпеки, спричинені виробничим обладнанням

Після встановлення обладнання і у процесі його експлуатації на робочому місці необхідно продовжувати оцінку ризиків для здоров'я і безпеки.

Неприйнятні ризики все одне можуть виникати в результаті експлуатації виробничого обладнання або по відношенню до нього, наприклад, через:

- характер робочого місця;
- спосіб організації праці;
- несумісність окремих видів обладнання;
- сукупну дію кількох одиниць обладнання (як, наприклад, шум або висока температура);
- різні тлумачення мінімальних вимог;
- відсутність європейських стандартів.

Оцінка найбільш поширених небезпек

Необхідно перевірити такі аспекти:

- чи є інструкції виробника адекватними й чи виконуються вони; чи всі засоби безпеки, згадані виробником, завжди працюють;
- чи орієнтований ергономічний дизайн обладнання і робочого місця на особу, яка виконує роботу;
- чи є прийнятним фізичне та психологічне навантаження на особу, яка виконує роботу;
- чи може обладнання відповідати проектним специфікаціям виробника у тому місці та в тих обставинах, де воно експлуатуватиметься;
- чи виконуються додаткові вимоги, що діють у місці виконання роботи.

Обсяг оцінки

Зазвичай процедура оцінки охоплює разом усі аспекти, тобто обладнання, відповідну діяльність і робоче місце, використовувані небезпечні хімічні речовини та засоби індивідуального захисту.

Ресурси

Ресурсами можуть бути:

- інструкції з експлуатації;
- контрольні переліки захисних заходів;
- посилання на відповідні критерії чи стандарти.

3. Оцінка ризиків для здоров'я в результаті використання хімічних агентів

Визначення

«Хімічний агент» – будь-який хімічний елемент чи сполука, в чистому вигляді або у суміші з іншими агентами, у природному стані або отриманий в результаті виробничої діяльності, незалежно від того, утворений він навмисно або ні й випущений він на ринок або ні.

Поширення

Хімічні агенти можуть:

- використовуватися або бути призначені для використання у процесі;
- бути наявні у виробничому процесі або бути результатом цього процесу;
- входити до складу матеріалів, використовуваних для інших цілей, наприклад, миючих засобів, охолоджувачів, мастил, фарб тощо.

Слід приділяти увагу виробництву, зберіганню, перевезенню хімічних агентів, відбиранню їхніх зразків, видаленню хімічних агентів і поводженню з ними, а також їхній переробці.

Обов'язки роботодавця

Роботодавець повинен знати про хімічні агенти, наявні на робочому місці. Це краще всього забезпечується шляхом проведення інвентаризації всіх небезпечних хімічних речовин, які присутні на робочому місці або призначені для використання на ньому. Ефективний підхід – записати для кожного хімічного агента фрази щодо «ризиків» та «безпеки», передбачені для них у цілях Директив 67/548/ЄЕС і 88/379/ЄЕС (зі змінами), якщо вони застосовні. Це можна зробити за допомогою паспортів безпеки, наданих виробниками або постачальниками. У процесі інвентаризації слід зазначити подробиці:

- положень щодо класифікації та ідентифікації;
- листків технічних даних (включно з даними щодо охорони здоров'я та безпеки);
- письмових інструкцій з використання або зменшення ризику;
- можливої спільної дії з іншими хімічними речовинами.

Роботодавець повинен провести оцінку всіх робочих місць, на яких присутні небезпечні речовини.

Бажано, щоб у всіх випадках, крім ризиків, які не вважаються значними (як, наприклад, використання коригувальної рідини для виправлення помилок у добре вентильованому офісі), результати оцінки були оформлені письмово і містили дані про:

- кількість працівників, які піддаються ризику;
- характер, ступінь, тривалість і тип дії (у доречних випадках – з підтвердженням вимірами);
- граничні величини виробничої експозиції, включно з пороговими значеннями та орієнтовними значеннями;
- всі види діяльності, які спричиняють підвищений ризик;
- можливі наслідки для здоров'я та безпеки;
- необхідну сертифікацію (якщо потрібно);
- інформацію, яка має міститися у паспорті безпеки, що його повинен надати постачальник або імпортер (на виконання ст. 10 Директиви 88/379/ЄЕС, згідно з Директивою 92/32/ЄЕС).

Ідентифікація небезпечних хімічних речовин

Кожний контейнер із хімічною речовиною повинен містити маркування виробника з зазначенням рівня її небезпеки. З цією метою виробник повинен оформити листок технічних даних. Якщо є сумніви, користувачу слід зажадати від виробника чи постачальника письмової інформації.

Якщо хімічні речовини перекладаються в інші контейнери, трубопроводи тощо на робочому місці, останні також повинні мати маркування з зазначенням змісту.

4. Вибір засобів індивідуального захисту

Засоби індивідуального захисту використовуються тільки в тому випадку, якщо забезпечити безпеку і здоров'я працівників колективними технічними або організаційними заходами неможливо.

Визначення

Засоби індивідуального захисту – це засоби, призначені для тримання або носіння працівником із метою отримання захисту від небезпек. Спеціальне обладнання будь-якого виду, використовуване працівником із цією метою, вважається засобами індивідуального захисту.

Мінімальні вимоги

Мінімальні вимоги до охорони здоров'я і безпеки при використанні засобів індивідуального захисту викладені у Директиві 89/656/ЄЕС. Для цілей оцінки слід дотримуватися національних положень. Вони повинні бути як мінімум еквівалентні вимогам Директиви 89/654/ЄЕС.

Оцінка засобів індивідуального захисту

Вибір засобів індивідуального захисту повинен ґрунтуватися на оцінці, зокрема на:

- установленні ризиків, які неможливо достатньою мірою зменшити іншими засобами;
- установленні властивостей, які засоби індивідуального захисту повинні мати, щоб забезпечити необхідний захист від ризиків, не створюючи додаткових небезпек;

- оцінці того, чи мають дані засоби індивідуального захисту потрібні властивості.

В проведенні оцінки та виборі повинні брати участь зацікавлені працівники або їхні представники.

Ресурси

- Результати оцінки ризиків від видів діяльності, робочих місць, виробничого обладнання і небезпечних речовин;
- опис характеристик засобів індивідуального захисту.

Європейська Комісія

Посібник з оцінки ризиків на робочому місці

Люксембург: Бюро офіційних публікацій Європейських Співтовариств

1996 р. — 57 с. — 17.6 x 25 см

ISBN 92-827-4278-4

Ціна (без ПДВ) у Люксембургу: 7 екю

ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ
ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИРЕКТОРАТ V ІЗ ПИТАНЬ ЗАЙНЯТОСТІ,
СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН І СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
Директорат громадського здоров'я і безпеки праці
L-2920 Люксембург
Тел. (352) 43 01-3 27 34 — Факс (352) 43 01-3 32 48